

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 13/1999 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan pääsihteeri on kirjeellään 10.9.1999 eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentista ilmenevässä tarkoituksessa saattanut valiokunnan tietoon, että eduskunta on 10.9.1999 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2000 (HE 40/1999 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

- budjettineuvos Kati Suihkonen ja ylitarkastaja Turo Hentilä, valtiovarainministeriö
- johtokunnan sihteeri Heikki Laurinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Tage Ginström, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- johtaja Pentti Saarimäki, Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- talousjohtaja Hannele Laihonen, ylitarkastaja Helena Seren ja maatalousneuvos Juhani Tuisku, maa- ja metsätalousministeriö

Lausunnon rajaaminen

Valiokunta rajaa kannanottonsa kysymyksiin, jotka koskevat Kansallinen metsäohjelma 2010:tä ja maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää.

HALLITUKSEN ESITYS

Kansallinen metsäohjelma 2010

Talousarvioesityksessä on todettu, että valtio-neuvosto teki 4.3.1999 periaatepäätöksen Kansallinen metsäohjelma 2010:n hyväksymisestä. Ohjelman yksityiskohtainen ympäristövaikutusten arviointi on käynnistetty ja sen perusteella valtioneuvosto tarvittaessa tarkistaa ohjelmaa. Esityksen mukaan ohjelman toimenpiteet parantavat julkisen talouden rahoitustasapainoa sekä tukevat työllisyyttä ja maaseudun kehitystä.

Ohjelmaan tarkoitetut määrärahalisäykset on otettu huomioon luvussa 30.31 (Metsätalouden edistäminen ja valvonta). Siinä esitetään valtion

rahoitusta lisättäväksi vuonna 2000 metsäsuunnitteluun, metsänomistajien neuvontaan, metsäkeskusten tietohallintomeneihin, metsänhoito- ja metsänparannustöihin sekä metsäluonnon hoitoon yhteensä 128 miljoonaa markkaa. Ottaen huomioon momenttien 30.31.44 ja 83 osalta aikaisemmilta vuosilta vuodelle 2000 siirtyvät määrärahat, on lisämäärärahan tarve metsänhoito- ja metsänparannustöihin vuonna 2000 33 miljoonaa markkaa ohjelmassa esitettyä pienempi. Metsäkeskusten toiminnan (mom. 30.31.42) osalta pyrkimyksenä on käynnistää ohjelma täydessä laajuudessaan asteittain, mikä

merkitsee, että ohjelman ensimmäisenä vuonna lisämäärärahan tarve metsäsuunnitteluun ja metsänomistajien neuvontaan on 18 miljoonaa markkaa ohjelmassa esitettyä pienempi. Metsäluonnon hoitoon (mom. 30.31.45) ei vielä ohjelman ensimmäisenä vuonna osoiteta ohjelman mukaista 10 miljoonaa markkaa lisärahoitusta. Näistä syistä johtuen kansallisen metsäohjelman toteutukseen on tarkoitus osoittaa vuonna 2000 lisämäärärahoja yhteensä 67 miljoonaa markkaa. Määrärahalisäykset ovat momenteilla 30.31.42 ja 44.

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmä
Talousarvioesityksessä todetaan, että vuosille 1995—1999 laaditun maatalousyrittäjien luopu-

mistukijärjestelmän kokonaislaajuus oli noin 7,6 miljardia markkaa. EU:n rahoitusosuus on ollut 39 prosenttia. Järjestelmä on toteutunut ohjelmassa arvioitua hitaammin. Sen piiriin on tullut noin 6.320 tilaa. Horisontaaliseen maaseudun kehittämissuunnitelmaan ei sisälly uuden varhaiseläkejärjestelmän toteuttaminen. Vuoden 1999 loppuun mennessä hyväksytyistä sitoumuksista arvioidaan aiheutuvan maksatuksia vuonna 2000 yhteensä 324 miljoonaa markkaa. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi 129 miljoonaa markkaa EMOTR:n tukiosaston varoista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kansallinen metsäohjelma 2010

Valiokunta toteaa, että ohjelman tavoitteena on:

1) Säilyttää metsäteollisuuden toimintaedellytykset Suomessa kilpailukykyisinä niin, että metsäteollisuus lisää vuoteen 2010 mennessä kotimaisen ainespuun vuotuista käyttöä 5—10 miljoonalla kuutiometrillä.

2) Kaksinkertaistaa vuoteen 2010 mennessä puuteollisuuden viennin arvo 25 miljardiin markkaan vuodessa ja lisätä vuotuista energia-puun käyttöä 5 miljoonalla kuutiometrillä.

3) Huolehtia metsänhoidosta ja metsänparannustöistä siten, että kohoava vuotuinen ainespuun hakkuukertymä on kestäväällä pohjalla.

4) Metsien eliölajien ja elinympäristöjen suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen riittävällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä.

5) Huolehtia siitä, että metsien käytössä ja suojelussa otetaan huomioon metsien perinteiset käyttömuodot ja edistetään metsistä saatavaa monipuolista aineellista ja henkistä hyvinvointia.

6) Parantaa metsäosaamista vahvistamalla edelleen tutkimukseen, koulutukseen ja kansainvälistymiseen perustuvaa metsäalan innovaatio-toimintaa.

7) Edistää kestäväää metsätaloutta aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, tutkimus- ja koulutusyhteistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä.

Edellä luetellut ohjelman tavoitteet on lueteltu myös talousarvioesityksessä.

Metsillä on keskeinen merkitys maamme kansantaloudelle, kaikkien suomalaisten hyvinvoinnille ja toimeentulolle. Esityksestä käy myös ilmi, että ohjelman toimenpiteet parantavat julkisen talouden rahoitustasapainoa sekä tukevat työllisyyttä ja maaseudun kehitystä. Ohjelman toteuttaminen onkin kansallinen tehtävä ja sen mukaisesti se toteutetaan kaikkien osapuolten yhteistyöllä. Tämän mukaisesti valiokunta edellyttää, että myös hallitus omalta osaltaan huolehtii kaikilta osin ohjelman toimeenpanosta niin taloudellisten voimavarojen kuin tarvittavien säännöstenkin osalta, mitä hallitusohjelmakin edellyttää. Painottaen vielä sitä, että ohjelman toteuttaminen on edellä todetun mukaisesti kansallinen tehtävä, valiokunta edellyttää erityisesti sitä, että ohjelman rahoitus valtion talousarvi-

oesityksessä taataan muulla tavoin kuin turvautumalla maa- ja metsätalousministeriön pääluokan sisäisiin siirtoihin. Nyt ohjelman rahoittaminen on käytännössä toteutettu leikkaamalla maatalouden kansallista tukea.

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmä

Valiokunta toteaa, että luopumistuella voidaan tehokkaasti vaikuttaa maatalouden rakennekehitykseen. Sukupolvenvaihdoksilla ja lisämaaluovutuksilla edistetään sukupolvenvaihdosten toteutumista, keskimääräisen tilakoon kasvua ja viljelijöiden ikärakenteen nuorentumista. Sekä tilakoon kasvun että viljelijöiden ikärakenteen nuorentaminen ovat keskeisiä tavoitteita Suomen maataloudessa; maamme keskimääräinen tilakoko on 24 peltihehtaaria ja viljelijöiden keski-ikä 45,9 vuotta. Jos sukupolvenvaihdosta joudutaan lykkäämään vanhempien vanhuuseläkeikään saakka, potentiaalinen jatkaja on usein hankkinut jo toisen ammatin ja muuttanut tilalta. Luopumistukijärjestelmällä tuetaan maatalouspoliittisten tavoitteiden ohella laajemmin maaseutupoliittisia tavoitteita — maaseudun pitämistä asuttuna ja elinvoimaisena. Maatalouden ja porotalouden luopumistukityöryhmä (työryhmämuistio MMM 1999:18) on myös todennut, että vaikka maatalousyrittäjillä on ollut luopumistukijärjestelmä, jossa alaikäraja on 55 vuotta, ei maatalousyrittäjien keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä (luopumistuella siirtyneet mukaan lukien) ole koko väestön keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää alhaisempi.

Valtioneuvoston päätös 5.8.1999 neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999 mukaiseksi Suomen esitykseksi horisontaalisesta maaseudun kehittämissuunnitelmasta ei sisällä luopumistukea. — Jo mainitusta muistiosta käy ilmi, että luopumistukijärjestelmän kustannuksia voidaan alentaa muun muassa rajoittamalla luopumisvaihtoehtoja (sukupolvenvaihdos, lisämaaluovutus, viljelemättömyys, luovutus muihin kuin maataloustarkoituksiin), rajoittamalla luovutus tapoja (omistusoikeuden luovutus, vuokraus), nostamalla luopumisikärajaa, rajoittamalla muilla ehdoilla tuen piiriin tulevien tapausten

määrää, leikkaamalla luopumistuen tasoa tai lyhentämällä ohjelmakautta.

Edellä esitetyin perustein valiokunta edellyttää, että luopumistukijärjestelmä säilytetään ainakin siltä osin, että luopumisvaihtoehtoiksi jää sukupolvenvaihdos ja lisämaaluovutus. Vuokrausvaihtoehdon poistumisen seurauksena tilakoon kasvattaminen ja kannattavuuden parantaminen vaikeutuisi kuitenkin niillä tiloilla, joilla ei ole mahdollisuutta sitoa pääomia lisäpellon hankintaan. Tämä koskisi erityisesti nuoria viljelijöitä. Lisäksi keskimääräisen tilakoon kasvu hidastuisi, koska valtaosa lisämaaluovutuksista tapahtuu vuokrauksella. Tämän vuoksi valiokunta edellyttää, että myös vuokraus alle 30-vuotiaalle viljelijälle tulee säilyttää luopumisvaihtoehtona.

Edellä on todettu, että mikäli sukupolvenvaihdosta joudutaan lykkäämään, potentiaalinen jatkaja on usein hankkinut jo toisen ammatin ja muuttanut tilalta. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että luopujan ikäraajat olisivat 55—64 vuotta, uinuva 50 vuotta. Tulevaisuudessa ikärajan tulisi olla yhteneväinen työttömyyseläkkeessä sovellettavan ikärajan kanssa.

Valiokunta katsoo, että edellä edellytetty luopumistukijärjestelmä voitaisiin ensimmäisen vuoden rahoituksena rahoittaa tilapäisesti Maatalouden kehittämisrahastosta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtiovarainvaliokunta jo tässä yhteydessä arvioi jatkossa käytävissä olevat rahoitustavat.

Valiokunta korostaa luopumistukijärjestelmän merkitystä sukupolvenvaihdosten ja maataloustuotannon jatkuvuuden varmistajana. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että viljelemättömyysvaihtoehdon poissulkeminen voisi vaikeuttaa luopumismahdollisuuksia erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa sellaisilla alueilla, joilla tilanpidolle ei ole jatkajaa eikä pelloilla lisämaakysyntää. Viljelemättömyysvaihtoehdon poissulkeminen saattaisi siten johtaa luopujien osalta alueelliseen epätasa-arvoon ja ongelmiin erityisesti maan syrjäisemmissä osissa. Viljelemättömyysvaihtoehdon sisällyttäminen ohjelmaan lisäisi kuitenkin kustannuksia noin neljänneksellä. Valiokunta edellyttääkin,

MmVL 13/1999 vp — HE 40/1999 vp

että muutosten vaikutuksia maatalouden rakennkehitykseen maan eri osissa seurataan ja että tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin ilmenevien epäkohtien poistamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäsen. Hannu Aho /kesk
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kangas /vas
Tapio Karjalainen /sd
Katri Komi /kesk
Lauri Kähkönen /sd

Esa Lahtela /sd
Eero Lämsä /kesk
Pertti Mäki-Hakola /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Unto Valpas /vas
vjäs. Ola Rosendahl /r
Pekka Vilkuna /kesk
Harry Wallin /sd.